

ילד, לא לבדו

הורים בתודעה ובמעשה בתהליך הטיפולי הנעזר בבעלי חיים

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים- בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

הקדמה :

ההרצאה תעסוק במשמעות ובסוגי ההתערבויות האפשריות בעבודה טיפולית עם הורים.

I - נתבונן בשנים - שלושה תיאורי מקרה מהשדה. בהם טיפול רגשי באמצעות בעלי חיים, התפתח לאפשרות עבודה עם ההורים.

תיאורי הטיפול (מסוויים ומעובים) עוסקים במהות הטיפול בילד/ה באספקט וברגעים בהם : נוכחותם, היעדרותם, הדיאלוג עם ההורים הפך משמעותי ביותר עבור התהליך.

II - מתוך המקרים נציף את הדילמות שיש לגבי דרך ומידת מעורבות ההורים בטיפול רגשי שמוקדו בילד.

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

III - אציג מודל ובו אבחנה בין חמישה סוגי התערבות טיפולית עם הורים, ארבעה שמוקדם בילד ביחסים ובמערכת והחמישי מוקדו בהורות.

מודל שפתחתי ומועבר במסגרות שונות של טיפול וכעת גם בשלבי פרסום כמאמר.

IV - אנסה לחדד כיצד מטפל מבסס את הסתכלותו על הילד ומשפחתו, בראיה רחבה, יכול מתוך הערכה קלינית לנהל את הטיפול למהלך ההתערבות המתאים. כאשר הדגש הוא על אחריות המטפל (בילד) לשאוף להבין תמונה שלמה ככל האפשר ומתוכה לספק סטינג יעיל. כאשר אחבר לנקודת ההתחלה של תיאורי המקרה תוך התייחסות להקשר של חיבור ההורים בהקשר עבודה טיפולית בטיפול הנעזר בבעלי חיים

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק ראשון – דוגמאות קליניות

אלי - מקרה של טיפול במסגרת חינוכית. הורים מחוץ/ספק בתמונה.

שאלות של וויתור ודחייה (הילד על ידי אביו, שחזור אפשרי בעקבות "נטישת" מטפלת שבהריון)

כעס, תקיעות, מוגבלות המצב, ומגבלות ההכלה של המטפלת

המקרה של אלי – מייצג תמונה בין משולשים, ניתוק וחיבור

כניסת האב, לרחב המטפלת ולמרחב המשותף בו אלי פועל - פותח תקשורת של האב, יכולת לראות חיובי, התחברות לילד.

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק ראשון – דוגמאות קליניות

דניאל -

ילדה חרדה, אם חרדה. ההכלה בטיפול מביאה לגילוי סוד

ההתקשרות עם אוגרים, תהליך ההמלטה במרכז.

דילמת המטפלת: תהליך בחדר/מחוץ לו, עם האם או בלעדיה?
על כך נרחיב בהמשך

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק ראשון – דוגמאות קליניות

רחל -

ילדה מרותקת להתכרבלות והתרחקות של גורים מאמם.
ברקע בעיות הפרדות.

האם הנכנסת לחדר מוקסמת, ומעלה תמות עוצמתיות משל עצמה.

מטפלת מתלבטת: להדריך אם או לתת מקום רגשי לסערה
הרגשית שעל פני השטח כמעט?

על בחירת המטפלת במקרה זה, בפרק הרביעי

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק שני – דילמות טיפוליות סביב טיפול בילדים והורים

תחילת העבודה הטיפולית עם הילדים (הוג-הלמוט, מלאני קליין, אנה פרויד) התרכזה בילד. ההורה "הודרך" או נשלח לאנליזה משלו. עם השנים הגיעו מטפלים למסקנה שללא ברית טיפולית עם הורה, סיכוי ההצלחה בטיפול נמוכים.

(Rustin, 1999) ששינוי אצל הורה, מכפיל השפעה טיפולית בעבודה עם הילד וכמובן תתכן השפעה על המשפחה וילדים נוספים ומשום כך מוסכם בדרך כלל שיש לשאוף לעבודה משמעותית (ככל שניתן) עם הורים, במקביל או לצד הטיפול בילד. הויכוח לכאורה הוא על הדרך, הסטינג, התפיסה במכוונת את ההתערבות.

בפועל, רוב הטיפולים בילדים מערבים באופן מינורי את ההורים. לדעתי הסיבות לכך אינן טכניות כלל וכלל:

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק שני – דילמות טיפוליות סביב טיפול בילדים והורים

סיבות לאי שיתוף פעולה מצד ההורה:

אשמה – הורה חש אשם. המצאות בטיפול, "בתיקון" יכולה להעצים תחושת כשלון

חרדה וקנאה הם רגשות שעשויים להתעורר מול כניסת מבוגר לקשר קרוב עם הילד/ה, אנשים (גם הורים) נוטים לנתק עצמם ממפגש עם רגשות אלו אם אין לכך רציונאל משכנע עבורם **חשיפה**- מדובר בחשיפה כלפי זר שאינה פשוטה בד"כ

אי הבנת התהליך – הורים רבים אינם מבינים משמעות תהליך שינוי רגשי, אפשרותם להיות חלק ממנו והפוטנציאל העצום הטמון בכך. לכך מתלווה שאלת ה **מטאפורה המכוונת** – אנו מגלים פעמים רבות כי הטיפול נתפס כ'תיקון רכב במוסך' ולא של דיאלוג ותהליך של התפתחות. לכן דרוש מרכיב של חינוך-פסיכולוגי של ההורה כחלק

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק שני – דילמות טיפוליות סביב טיפול בילדים והורים

סיבות להימנעות מעבודה טיפולית עם הורים – צד המטפל/ת :

חשיפה- מדובר בחשיפה כלפי ביקורת אפשרית והתערבות בפועל
הזדהות- מטפלי ילדים מזדהים עם הילד, הצד הקרבני, הילדי,
הנזקק, החסר, הכואב, הראוי לפיצוי. ההורה במודע/שלא במודע
מואשם או מושא לכעס לגבי חסרונותיו בטיפול בילדו
סיבוך- סיטואציה של עבודה טיפולית עם הורים מורכבת הרבה
יותר (רמז, המטפלים נדרשים להיות הורים להורים..)
חשש- לכן בפועל מטפלים רבים, מעבר למצבים חריגים (העדר
הורים, ניתוק על פי צו, הורה פוגעני שאינו מעוניין לחלוטין בקשר)
מתרחקים מהשאיפה למפגש משמעותי עם הורים

וכאן המקום שאעשה אבחנה ברורה בין סוגי התערבות אפשריים עם הורים:

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק שני – דילמות טיפוליות סביב טיפול בילדים והורים

סיבות לאי שיתוף פעולה מצד ההורה:

אשמה – הורה חש אשם. המצאות בטיפול, "בתיקון" יכולה להעצים תחושת כשלון

חרדה וקנאה הם רגשות שעשויים להתעורר מול כניסת מבוגר לקשר קרוב עם הילד/ה, אנשים (גם הורים) נוטים לנתק עצמם ממפגש עם רגשות אלו אם אין לכך רציונאל משכנע עבורם **חשיפה**- מדובר בחשיפה כלפי זר שאינה פשוטה בד"כ

אי הבנת התהליך – הורים רבים אינם מבינים משמעות תהליך שינוי רגשי, אפשרותם להיות חלק ממנו והפוטנציאל העצום הטמון בכך. לכך מתלווה שאלת ה **מטאפורה המכוונת** – הטיפול נתפס לעתים כ'תיקון רכב במוסך' ולא של דיאלוג ותהליך של התפתחות. לכן דרוש מרכיב של **חינוך-פסיכולוגי של ההורה כחלק**

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק שלישי – מודלים לעבודה טיפולים עם הורים

טיפול פסיכו דינמי בהורות

Psychodynamic Parenthood Therapy

העבודה הטיפולית עם ההורים קיימת במגוון צורות ודרכים שאינן מוגדרות ומובחנות דיין מבחינה תיאורטית ופרקטית.

בחלק הראשון אנסה להבחין בין סוגי התערבות טיפוליות

הכוללות עבודה עם הורים ובהם ההורה/ההורות אינם במרכז :

1. מפגש וליווי הורים במהלך פסיכותרפיה לילדם.

2. הדרכת הורים- עם או ללא קשר לילד, פרטנית או בקבוצה.

3. התערבויות טיפוליות עם הורים במסגרת טיפול משפחתי

4. במסגרת טיפול ביחסים (דיאדי) או טיפול הורה-ילד.

לבין סוג חמישי, התערבות שמיקודה ההורות. 5. טיפול

בהורות – טיפול במבוגר המתמקד בקושי בזהותו ההורית.

ד"ר דבורה ארנון פסיכולוגית קלינית וחינוכי מונחת
מדריך

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק שלישי – מודלים לעבודה טיפולים עם הורים

בחלק השני אציג כיוונים ראשוניים לפיתוח מודל טיפול דינמי ממוקד תמה לטיפול בהורות. מודל הנובע מתוך הכרח לחדד את החוזה ומבנה הטיפול היעיל עבור הורה, באופן ברור ומובחן ולהתייחס לעליה בפניות מבוגרים המונעות מדאגה הורית ומצורך לעיבוד שאלות העולות סביב ההוויה והזהות ההורית בכלל.

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק שלישי – מודלים לעבודה טיפולים עם הורים

1. מפגש עם הורים במקביל לטיפול בילד - הדגש
בטיפול בילד וההורה מקבל ליווי, לשם בנית
ותחזוק הברית והטיפול, כאשר ההורה מעודכן
ומחובר לתהליך של הילד באמצעות המפגש.
השינוי בהורה יתרחש באופן עקיף ובעיקר כתוצאה
של עבודה עצמית שלו

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק שלישי – מודלים לעבודה טיפולים עם הורים

ו. הדרכת הורים - ההדגש הוא שינוי בדפוסים בהורות במקביל או ללא טיפול בילד. זוהי התערבות פסיכו-חינוכית בה יש התייחסות לתפיסות התפתחויות מבחינת הבנת צרכי הילד ועצות לגבי הורות יעילה תוך שימוש באלמנטים קוגניטיביים ודינמיים.

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק שלישי – מודלים לעבודה טיפולים עם הורים

III. ההתערבות שמוקדה **טיפול ביחסים** :
הטיפול הדיאדי, הטיפול ביחסי הורה ילד,
התערבויות המתמקדות בזוג, בקשר, ביחסים.
לטיפול זה תתכן השפעה עקיפה, לעתים
משמעותית ועמוקה על ההורות.

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק שלישי – מודלים לעבודה טיפולים עם הורים

IV. כאשר לצד גישה זו קיימת הגישה של טיפול מערכתי, הטיפול המשפחתי. גישה טיפולית זו מתייחסת למערכת, ובהכללה ניתן לומר שעיסוקה בשינוי בתפקוד ההורי, ביחסי הכוחות או בתקשורת. גם אם הילד או הסימפטום שלו הוא המוביל את המשפחה לתהליך המיקוד אינו בו וגם אינו בהורים. הדגש אינו בהורה או בהורותו אלא במשפחה.

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק שלישי – מודלים לעבודה טיפולים עם הורים

לצד כל סוגי ההתערבות הללו,

אציע התערבות שתוגדר טיפול בהורות.

V- במונח טיפול בהורות – הכוונה היא לטיפול

בזהות של האדם כהורה. זהו תהליך טיפולי דינמי

ממוקד תמה העוסק של התבוננות בהפנמות

ובהזדהויות, בהורות שהיתה, מפנטזת וקיימת.

טיפול כזה מייצר מרחב נפשי של מפגש עם רובדי

ההורות הפחות מודעים מתוך צורך להתפתחות

בהורות.

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק שלישי – מודלים לעבודה טיפולים עם הורים

הדגש במודל המוצע הוא על 'זכותו' של אדם לטיפול בהורות שלו כשהליך בר משמעות בפני עצמו. לא בהסתכלות על האדם בתפקיד ההורה למטרת חיזוק הטיפול בילד אלא מתוך הבנת האפשרות של 'טיפול בהורות' כסוג של טיפול דינמי ברובד ספציפי משמעותי בזהותו של בוגר בן ימנו. חידוד חשיבה זו למטפל בכדי שכמטפל בילד, או במבוגרים, בהורה, או בזוג, יוכל לעצב ולהגיע להסכמה לגבי ההתערבות היעילה והמתאימה ביותר עבור הפונים

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק שלישי – מודלים לעבודה טיפולים עם הורים

טיפול פסיכו דינמי בהורות – הוא טיפול ממוקד במכשולים המקשים על הורה נתון, לעתים מול ילד או בתקופה מסוימת, לגדל כפי שנכון/היה רוצה.

המכשול מביא לתסכול להורה ולעיכוב לילד/ה החשוב הוא הסטינג, ההתכוננות והתיאוריה של המטפל, המוצע בחוזה ברור להורים.

ואם נחזור לנושא סוגיות בעבודה הטיפולית של טיפול הנעזר בבעלי חיים, כל תרפיסט העובד עם ילדים, רצוי שיחזיק מודל זה של האפשרויות של העבודה הטיפולית עם ההורים העומדות בפניו במחשבתו ומכאן תפיסתו וכותרת הרצאתי- בחירת המטפל

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק רביעי – עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

נחזור לדוגמאות

אלי – על נטישה והתחברות

אלי שכעס על : אביו שאינו מגיע לפינת החי, העברת המסגרת הצפויה לו והמטפלת הנוטשת...

הציב בפני המטפלת שאלות של מיקוד : האם תתמקד בו ובתסכול שלו ? בנטישה שלה עקב הלידה המתקרבת? בגבולות ובהכלת תוקפנות בפינת החי? בשאלות של סטינג ? או בקישור הכאן ועכשיו- להיסטוריה ולקשר עם אביו?

מהקשר עם אביו, הגיעה המטפלת לתהליך עם האב, ועם האב וילדו, שמשמעותה חיבור עבר-הווה בעל נוכחות טיפולית בעלת השפעה מרובה.

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק רביעי – עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

דוגמא שניה – דניאל על סודות וחרדה
-המטפלת מנסה לשתף את האם בתמה – ומתאפשרת אפשרות
מחוץ לחדר הטיפול בו האם תכיל את הלידה
-האם אינה יכולה לעשות זאת בעצמה ויש חזרה על אי הכלה של
חרדה – ובעקבותיה דפוס הימנעות
-הילדה עוברת עיבוד מחדש בחדר הטיפולים עם סיום מוצלח
הילדה משתפת בסוד, בסיס לעיבוד

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק רביעי – עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

המשך דוגמא שניה – דניאל על סודות וחרדה
כיון שכך האם ההורות לא עברה שינוי, החרדה נותרת וסביר
שתשוחזר במקומות של אי הכלה נוספים

כיוונים עבודה אפשריים נוספים :
- להכניס את האם לתהליך (טיפול בנוכחות אם/דיאדי)
-או לעבד עם האם תמה של חרדה והקשרה לדניאל
(טיפול בהורות)

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

חלק רביעי – עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

דוגמא שלישית רחל על סימביוזה ונפרדות שלבי התפתחות ההורות והקשרם לאפשרות גדילת הילדה

ראינו את רחל עבודה בהתכרבלות ואמה עסוקה בחרדה
מההפרדות והנפרדות.

מטפלת בחרה להציע חוזה טיפולי להורים במקביל לטיפול בילדה

הטיפול בהתמקד באם, הנפרדת מהורות לילדה צעירה ועסוקה
בשינוי בהורות שלה. עיבוד תמה זו, בנוכחות קשובה של האב,
אפשרה לאם לחוות אחרת את הורותה (ולילדה אפשרה יותר

(מרחב)

סוגיות בהתערבות טיפולית עם הורים-בחירת המטפל

על עבודה טיפולית עם הורים במסגרת טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים

לסיכום

1. מטפלי ילדים – רצוי שייקחו אחריות על בחירתם בדרך ובסוג המערבות של ההורים אליה הם שואפים בכל מקרה נתון (ליווי, הדרכה, משפחתי, דיאדי או טיפול פסיכודינמי בהורות)
2. מטפל הנעזר בבעלי חיים כמדיום משמעותי בטיפול רגשי יכול לערב הורים באופן משמעותי וזמין עקב היכולת להשתמש בכאן ועכשיו האינטנסיבי הנובע מהקשר ומסביבת בעלי החיים במרחב הטיפולי
3. מטפל העובד עם ילדים צריך לסמן לעצמו מהם המכשלות/הפחדים והקשיים העומדים בפניו ועוצרים אותו מערוב משמעותי של הורי הילד/ה בטיפול הרגשי שהוא מנהל

תודה רבה,

ד"ר דרור אורן-פסיכולוג קליני וחינוכי מומחה
מדריך